

Константин Сидоров

**ОПЛАТА ТРУДА И КУЛЬТУРНО-БЫТОВОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ
ТРАКТОРИСТОВ МТС НА ЖИТОМИРЩИНЕ В 30-Х ГГ. XX В.**

В статье рассматривается система оплаты труда и культурно-бытовое обслуживание трактористов МТС на Житомирщине в 30-х гг. XX в. Это время характеризовалось образованием и развитием сети машинно-тракторных станций на фоне кризисных явлений в сельском хозяйстве в 20-х гг. XX в. С целью стимулирования работы сотрудников станций была сформирована система оплаты труда и осуществлялось их культурно-бытовое обслуживание.

Ключевые слова: машинно-тракторная станция (МТС), Житомирская область, культурно-бытовое обслуживание, сельское хозяйство, оплата труда.

Kostyantyn Sydorov

**WAGES AND CULTURAL COMMUNITY SERVICE TRACTORIST MTS IN THE
ZHYTOMYR REGION IN THE 30-IES OF XX CENTURY**

In the paper the wage system and cultural and community services MTS tractor in Zhytomyr in the 30-s of XX century. This time is characterized by the formation and development of a network of machine-tractor stations against the backdrop of the crisis in agriculture in the 20-ies. XX century. In order to encourage employee stations were formed remuneration system and carried their cultural and community service.

Key words: machine-tractor stations (MTS), Zhytomyr region, cultural and community services, agriculture, wages.

УДК 94 (477.8)

Руслан Гусак

**ЛІВОРАДИКАЛЬНИЙ РУХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ
ТА ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ**

У статті розкрито підґрунтя поширення впливу Москви на Захід, прагнення поставити у свою залежність, спекулюючи на суспільно-політичних та соціально-економічних проблемах західних українців. На зміну російській імперській політиці “захисту православних слов’ян” прийшла нова доктрина, адаптована до нових міжнародних реалій – “соціальної справедливості”. Комуністична ідеологія справила певний вплив і її жертвами стали десятки тисяч галицьких патріотів.

Ключові слова: Галичина, Волинь, комуністична ідеологія, партії, ліворадикальний рух.

Західна Україна міжвоєнного періоду опинилася “на перехресті” великодержавної політики Польщі, націонал-демократичних політичних традицій, міфологем про “державу робітників і селян” у радянській Україні та організованого націоналістичного руху. Модернізація суспільства за “класовими ознаками” приваблювала найбільш вразливі верстви суспільства – робітництво, яке формувалося у адміністративних центрах. Незважаючи на спільні риси інтегрального націоналізму з ідеологіями тоталітарних держав, існувала принципова відмінність – український націоналізм виступав політичною теорією бездержавної, пригнобленої нації. Її ідеологи шукали тактичної зброї для вирішення стратегічного національного завдання – відродження Української Самостійної Соборної Держави. Кожен із політичних таборів мав свою мету, форми й методи боротьби. Стихійна хвиля народних мас не мала одноцільного спрямування і керівництва, що було на користь польській владі. Однією із перешкод для консолідованих дій української спільноти залишалася й складність етноконфесійної ситуації в регіоні.

Мета статті – охарактеризувати політичну складову західних українців через призму діяльності ліворадикальних сил та підтримки з боку УСРП (УРСР) і СРСР.

Об’єкт дослідження – суспільно-політичне життя Західної України міжвоєнної доби.

Предмет – причини поширення ліворадикального руху в Галичині та Волині.

У вивченні зазначених проблем вагомий внесок зроблено вітчизняними науковцями – Л. Алексієвець [1], М. Кугутяком [2], С. Качарабою [3], О. Красівським [4], О. Мальярчуком [5], В. Смолесом [6] та багатьма іншими. У них на основі широкої джерельної бази комплексно висвітлено державно-політичне, культурно-освітнє, соціально-економічне, духовне відродження західних українців. Документальні збірники опубліковані у радянський період присвячувалися проблемам “возз’єднання” українського народу, боротьбі проти фашизму і “націоналізму”:

"Політична ситуація на Західній Україні та завдання КПЗУ (Тези IV-го Пленуму ЦК КПЗУ і резолюція ЦК КПЗУ 3 грудня 1930 р.)" (Львів, 1930) [15], "Під прапором Жовтня. Вплив Великої Жовтневої соціалістичної революції на піднесення революційного руху на Західній Україні (1919–1939). Документи і матеріали" (Львів, 1966) [18], "Проти фашизму та війни. Антифашистський конгрес діячів культури у Львові у 1936 р. Збірник документів і матеріалів" (Київ, 1984) [19], "3 історії революційного руху у Львові (1917–1933). Документи і матеріали" (Львів, 1957) [20], однак охоплюють тенденційно підібрані матеріали.

Внаслідок поразки національно-визвольної боротьби українців у 1917–1920 рр. постала УСРР, контрольована більшовиками з Москви. За умовами Ризького договору від 18 березня 1921 р., кордон із відродженою Польщею проходив уздовж річки Збруч. На території УСРР насаджувалася комуністична ідеологія, яка унеможлиблювала існування будь-яких легальних чи нелегальних політичних партій. На території Східної Галичини та Західної Волині, які опинилися під польською окупацією з 1919 р., загострилися внутрішні політичні проблеми, що суттєво дестабілізували ситуацію [2, с. 155; 18].

Відновлена у 1920 р. Комуністична партія Східної Галичини (далі – КПСГ) виступала ініціатором створення "єдиного пролетарського фронту" українських, польських і єврейських робітників у боротьбі за возз'єднання з УСРР. Як і інші партії – вона переживала перманентну внутрішню кризу. Відсутність єдиної політичної програми з національного і організаційного питань призвело до розколу в рядах КПСГ і напружених відносин з Комуністичною робітничою партією Польщі (далі – КРПП). Налагодженню спірних питань присвячувався I з'їзд КПСГ 30 жовтня 1921 р. У день його відкриття, у приміщенні Святоюрського собору у Львові усі делегати з'їзду були заарештовані й ув'язнені [2, с. 161].

Після кризи початку 1920-х рр., притаманної усім політичним партіям Західної України, з ініціативи КП(б)У і КРПП вона піддалася посиленій "більшовизації". У квітні 1924 р. під цим гаслом пройшла V конференція партії і в жовтні 1925 р. II з'їзд уже перейменованої у Комуністичну партію Західної України (далі – КПЗУ). Рядові члени партії та їх керівництво на місцях виступали заручниками агресивних далекоглядних намірів кремлівських політиків – "експорту революції" [20].

За ініціативи комуністів 10 жовтня 1926 р. на спільному з'їзді народовольців (Соціалістична селянська партія "Народна воля", яка відокремилася у 1924 р. від москвофільської Галицько-руської організації на чолі з К. Вальницьким) і делегатів Українського соціалістичного об'єднання "Селянський союз", утворена легальна політична партія Українське селянсько-робітниче об'єднання – "Сельроб". Політичну діяльність "Сельробу" спрямовувала КПЗУ. Нова партія найбільший вплив мала на Волині та Холмщині. Прихильники "Сельробу", як і більшість політичних партій, своїм головним методом боротьби вважали традиційні "сходи села", які при певних обставинах переростали у страйки [18].

У радянофільське русло, яке своїм підґрунтям мало москвофільство XIX ст., вкладалися надзвичайно різні політичні підходи та концепції – від патріотичного захоплення культурним розвитком радянської України – до сповідування ідей українського націонал-комунізму. Частина українських політиків помилково вірила у швидкий розвал повоєнної європейської політичної системи та в неминучу перемогу радянської Росії над Польщею, яка б мала увінчатися включенням західноукраїнських земель до Наддніпрянської України. Поширенню таких поглядів сприяла політика українізації, яку проводило у той час керівництво республіки [20].

КПЗУ на чолі з К. Савричем (Максимовичем), Й. Крїликом (Васильківим), Р. Кузьмою (Турянським) "стояла" на позиції українського комунізму і солідаризувалася з опозицією О. Шумського проти генерального секретаря ЦК КП(б)У Л. Кагановича. У зв'язку з цим у 1927 р. партія знову розкололася на "більшість" і "меншість". "Більшість" виступила на захист К. Саврича, який на лютого-березневого пленумі ЦК КП(б)У підтримав О. Шумського в національному питанні. Розкол свідчив про незгоду українських комуністів і, зокрема, західноукраїнських проти диктаторських методів Й. Сталіна та його оточення. На початку 1928 р. спільними заходами Комінтерну, КП(б)У і КПП "більшість" була усунена від керівництва КПЗУ. Ліквідувавши групу Максимовича-Васильківа-Турянського, на чолі КПЗУ опинилися М. Заячківський (Косар), Г. Іваненко (Бараба) та інші. Внаслідок цього партія втратила дві третини своїх членів і у її рядах нараховувалося біля 600 комуністів [2, с. 177].

З 1927 р. ліворадикальні сили розпочали "практичне вирішення" селянського питання, яке зводилося до організації аграрних страйків. З другої половини 1928 р., після часткового подолання розколу всередині КПЗУ та "Сельробу", ліворадикали заявили про себе. "Сельробу" вдалося закріпитися на селі, маючи свої осередки у 1274 селах Східної Галичини та у 422 селах Волині [7, с. 138]. У листопаді 1928 р. ЦК КПЗУ, підводячи підсумки проведеної роботи, проаналізував страйки, визнавши низку допущених помилок: проведення виступів на віддалених одна від одної

територіях, відсутність належної координації з боку партійних осередків та інші. Загалом це зводило усі намагання партії нанівець [8, с. 86].

Популярною формою роботи у масах залишалися народні віча, на яких ухвалювалися резолюції з вимогою припинення колонізації краю, насаджування осадництва, полонізації шкіл тощо. Найбільшого піднесення вічевий рух набув влітку 1928–1929 рр., які проводилося на селі. Депутат Галицького сейму і польського сенату І. Макух у спогадах зазначав, що лідером в організації вічевого руху на Галичині залишалося Українське національно-демократичне об'єднання (далі – УНДО) – 60 %, близько 10 % Українська соціалістично-радикальна партія (далі – УСРП) [12].

Внутріпартійна криза і новий курс більшовицької політики в радянській Україні на межі 20–30-х рр. ХХ ст. спричинилися до послаблення політичного впливу КПЗУ в регіоні. Прихильники комуністичної ідеології намагалися відстояти тезу про те, що організатором національно-визвольного руху, під більшовицькими гаслами, стала КПЗУ. Це потребувало більш детально розгляду, адже в умовах Західної України КПЗУ не мала широкої соціальної опори в особі робітництва, яке за національним складом було в основному польським, а дрібні ремісники-кустари – євреями, вірменами, німцями. Дещо іншою ситуація виглядала на Волині, де попередня російська окупація краю сприяла поширенню більшовизму і проросійських настроїв. Робітники-поляки були в основному зайняті у нафтовій промисловості, залізничному транспорті, підприємствах державної промисловості та комунального господарства. Більшість з них, на нашу думку, входила до профспілок, які перебували під політичним впливом Польської партії соціалістичної (далі – ППС), значна кількість – у християнських (католицьких) та проурядових профспілкових об'єднаннях. Робітники-поляки більшою мірою піддавалися великопольській пропаганді і чимало з них вважало Західну Україну інтегральною частиною Польщі. Робітники-українці працювали здебільшого в лісовій, деревообробній, харчовій, будівельній промисловості. Значна їх частина, особливо на Прикарпатті, ще не порвала остаточно із селом. Вони володіли крихітними наділами землі, що впливало на їх селянські консервативні політичні настрої. На таких робітників мали політичний вплив УНДО і Організація українських націоналістів (далі – ОУН). Робітники-євреї головним чином служили у власників дрібних напівкустарних підприємств та майстерень, торговельних закладів. Політичним впливом серед них користувалися Бунд, Поалей-Ціон та численні сіоністські організації, які не підтримували політику уряду і в той же час, не схилилися до співпраці з українцями.

Світова економічна криза, яка охопила II Річ Посполиту восени 1929 р., відразу вдарила по незахищеному українському селянству. Українсько-польські суперечності поглиблювалися в міру загострення економічної ситуації в країні. Здобувши низку депутатських місць у сеймі та сенаті 1928 р., УНДО активізувало свої виступи проти польської політики. Поряд із формуванням легальної опозиції, виникло нелегальне об'єднання політичних сил – ОУН, яка висувала радикальну програму боротьби. ОУН основним засобом протидії колонізаційній політиці Польської держави вважала акції терору й саботажу, що проявилось у масових підпалах поміщицьких маєтків. Питання, чи була ОУН організатором селянських виступів 1930 р., залишається відкритим. Ненависть українських селян до польських осадників і поміщиків була такою великою, що акція невеликої групи "самовільних" бойовиків переросла в стихійний рух, який охопив мало не всю Галичину. Пізніше ОУН узяла на себе відповідальність, скоріше всього бажаючи збільшити свій політичний капітал [12, с. 415].

Початок розгортання сільськогосподарських страйків, які пізніше охопили усю Польщу, поклав страйк селян с. Батятичів на Львівщині у січні 1929 р. Радянський дослідник О. Карпенко із марксистсько-ленінських підходів детально висвітлює ці події. Такі методи боротьби проти влади і, зокрема, поміщиків (поляків) та їх управителів (євреїв) були притаманні сільським громадам, які здавна відстоювали свої права. Радянський учений М. Івасюта, досліджуючи революційний рух в регіоні вказував, "що тільки за три місяці (серпень-жовтень) 1930 р. в Західній Україні здійснено 180 актів саботажу проти буржуазно-поміщицького ладу в Польщі, в тому числі 89 відбулось на Тернопільщині" [11, с. 99].

Лідер УСРП, сенатор І. Макух у спогадах писав: "Оуністи почали палити панські скирти збіжжя і соломи. Але в тих пожарах було багато очевидної провокації. Також самі власники палили скирти лихого збіжжя, щоб дістати високе страхове відшкодування. Були випадки, що сама поліція підпалювала скирти. Це стверджено, наприклад, у Бучаччині. Таких провокаційних випадків було багато, а всі вони йшли на рахунок ОУН" [12, с. 399]. На переконання комуністів, страйковий рух під їх керівництвом мав охопити передусім Східну Галичину. Однак у той час на селі розгортала свою діяльність й інша радикальна сила – українські націоналісти, які об'єдналися в єдиний табір. Для ліворадикальних сил несподіваним ударом став факт, що у запланованій ними масштабній акції ініціативу перехопили їх ідеологічні супротивники. Представники ОУН стверджували, що для того, щоб ці акції не могли використати для своєї пропаганди комуністи, на місцях підпалів бойовики залишали синьо-жовті прапорці [13, с. 180]. У тій ситуації доволі важко було визначити, які акції здійснили націоналісти, а які – комуністи чи інші політичні сили та приватні особи з метою помсти.

Брутальна "пацифікація" – "умиротворення" українських селян набула світового розголосу [12, с. 416].

Керівництво партії, переосмисливши свою діяльність і виходячи з того, що комуністи не стали домінуючою силою у здійсненні саботажницьких акцій, дало своє трактування подій. У комуністичній інтерпретації "пацифікація" – намагання польських владних кіл закріпити свої позиції на Західній Україні через своєрідний торг з українською буржуазією за вигідніші умови цього союзу. Деякі комуністи підтримували позицію, що саботажні акції були лише ознакою переростання тертя між українською та польською буржуазією у конфлікт, який призвів до ліквідації їх союзу і т. д. Дії націоналістів трактувалися як акції своєрідного посередництва для здійснення тиску на владу. Звучали навіть твердження про те, що участь бойовиків Української військової організації (далі – УВО) в кампанії демонструвала поширення революційних гасел навіть на представників націоналістичних сил. Керівництво КПЗУ визнало, що партія не змогла проявити себе належним чином і під час саботажницьких акцій і в період "пацифікації", оскільки не зуміла достойно організувати заходи протесту проти політики влади, у той час, як українські національно-демократичні сили одразу розпочали активну роботу на міжнародній арені [14, с. 80–81].

Не уникнули критики з боку комуністів й інші українські політичні сили за своє ставлення до подій 1930 р. Усі українські легальні партії відмежовувалися від організації будь-яких саботажницьких акцій та категорично засудили їх. Вони демонстрували, що такі дії є виключно справою радикалів. Комуністи подібні заяви сприймали як доказ міцного та дедалі сильнішого зміцнення союзу "української буржуазії з польським фашизмом" [15, с. 16].

КПЗУ діяла нелегально. Вона мала значну фінансову й політичну підтримку з боку СРСР. Польська громадськість, у своїй більшості, не намагалася зрозуміти прагнення українців, сприймаючи їх національні почуття як чужу, ворожу польській молодій державності інтригу. Її затіяли зовнішні ворожі сили і втілюють через "українських агітаторів" та "більшовицьких провокаторів" [16, арк. 11].

Комуністи не дали об'єктивної оцінки політичним змінам, що відбулися і за інерцією продовжували вести роботу в масах, керуючись попередніми стратегічними і тактичними лозунгами. Робітники групувалися в різноманітних партіях, профспілках і молодіжних організаціях. У черговий раз, на заводі стали так звані "внутрішні труднощі", які переживала партія. У 1933 р. проти керівництва КПЗУ висунуто необґрунтоване звинувачення у націоналізмі та зраді. В результаті безпідставного усунення керівництва КПЗУ, низка окружних партійних організацій і низових ланок партії не мали контакту із центром, не отримували директивних настанов, порад, інформаційних матеріалів і проводили окремі важливі акції на власний розсуд [17, с. 28].

КПЗУ пропагувала орієнтацію на радянську Україну як нібито справді Українську державу. У своїх програмових засадах партія закликала до радикальних дій в боротьбі за соціальні права: страйків, бойкоту, пролетарської революції. Основою для роботи партії на селі стало гасло "Земля селянам без викупу". IV з'їзд КПЗУ, який "був важливою віхою в двадцятирічній діяльності партії" і проходив у Ворзелі поблизу Києва упродовж 28 жовтня – 5 листопада 1934 р. виробив програму вимог негайного поліпшення становища основної маси селянства: скасування ґрунтового, військового, шляхового й церковного податків і шарварків; анулювання податкової заборгованості, системи штрафів; ліквідація поборів за паспортизацію тварин; скасування боргів [17, с. 49].

З'їзд КПЗУ поставив завдання створення єдиного робітничого антифашистського народного фронту, організації для спільної боротьби робітників, трудящих та селян усіх національностей проти польської окупації. За таких обставин комуністи не могли розраховувати на особливий успіх. Пропозиції КПП і КПЗУ під різним приводом були відхилені. Радянські дослідники І. Шумейко і П. Яцків обґрунтовують думку про те, що "розпочавши кампанію за створення єдиного робітничого фронту, КПП і КПЗУ ще не до кінця пройнялися розумінням сутності моменту і надалі поточним завданням вважали безпосередньо боротьбу за встановлення диктатури пролетаріату. Цей стратегічний курс на підготовку соціалістичної революції, якого продовжували дотримуватися Комінтерн і компартії більшості капіталістичних країн, не відповідав реальній обстановці" [17, с. 27].

На практиці комуністи не змогли реалізувати намічених планів, більша частина партійних осередків була ліквідована, а тим, що вдалося зберегти – не проявляли активності. На відміну від Східної Галичини, на Волині, де комуністи мали сильніші позиції, пройшла хвиля робітничих страйків селян Ковельщини Луцького повіту, проти яких була проведена "пацифікація". У партійних резолюціях наголошувалося, що "за винятком Волині, боротьба селянських мас на Західній Україні мала розпорошений характер". Польська влада влаштувала над 56 активістами революційних подій у 1934 р. судовий процес і засудила їх на довгі терміни ув'язнення. Через місяць після луцького процесу розпочався процес 63-х у Ковелі. У багатьох країнах світу пройшла кампанія на захист жертв дефензиви. Видатні письменники А. Барбюс та Р. Роллан заявили рішучий протест проти звірств у польських в'язницях [18, с. 220].

Специфіка політичної ситуації у Західній Україні полягала в тому, що Львівщина знаходилася в епіцентрі суспільного життя, де відбувалися партійні з'їзди, наради, маніфестації і знаходилися керівні органи різноманітних об'єднань. З партійної звітності можна почерпнути інформацію, що найретельніше обговорювалися матеріали IV з'їзду КПЗУ у Львівській комсомольській організації, а також Дрогобицького і Станиславівського округів. На відміну від попередніх років керівництво страйками почали здійснювати не страйкові комітети, а професійні спілки. У 1935 р. першими застрайкували львівські друкарі, до них приєдналися будівельники, робітники бетонного заводу, комунальники, каменярі, малярі. У день 1 травня у селах і містечках Волині вийшли на демонстрації колони селян і робітників. Біля м. Колки, внаслідок збройного нападу поліції, було вбито і поранено 50 осіб, відбулися арешти. Пролилася кров на околиці м. Торчин і в с. Варковичі Дубнівського повіту. Прокотилася нова хвиля “пацифікації” і судів [17, с. 62]. Це видавалося “за велику перемогу комуністів”.

Польський прем'єр уряду “сильної руки” М.-З. Косцялковський проголосив лінію безкомпромісної боротьби проти “небезпеки комунізму”. У свою чергу, КПП і КПЗУ вважали “бурхливий 1936 р.” переломним у боротьбі за створення єдиного робітничого і широкого народного фронту. Після розстрілу 23 березня демонстрації страйкарів у Кракові застрайкували робітники різних міст. В день похорон у Кракові страйками підтримали й робітники та безробітні різних міст Західної України. 15 квітня 1936 р. поліцією розстріляно демонстрацію безробітних у Львові, декілька десятків людей вбито і поранено, а також заарештовано і передано слідчим органам. “Класові бої” та конфлікти продовжилися під час святкування 1 травня [18].

Знаковим став антифашистський конгрес діячів культури у Львові 16 травня 1936 р. у будинку профспілки комунальних робітників, авторські вечори делегатів. Серед української, польської та єврейської інтелігенції виокремилася крило діячів літератури і мистецтва, які підтримали комуністичні ідеали. На конгресі були присутні Я. Галан, О. Гаврилюк, П. Козланюк, С. Тудор, К. Пелехатий, В. Василевська, Л. Кручковський, Е. Зегадлович, В. Броневський, В. Ржимовський та інші. В резолюціях делегати конгресу заявили, що вони переходять до безкомпромісної боротьби на захист миру, солідаризуються із революційною боротьбою робітників, селян і закликають “усіх прихильників поступу і свободи, всіх чесних людей без огляду на переконання і національність” до спільних зусиль, щоб створити “могутню, непереможну перепону” руйнівному наступові фашизму [19, с. 100].

Розмах страйкової боротьби у 1937 р. був порівняно меншим, ніж у 1936 р., однак перевищував рівень 1935 р. Якщо два роки тому загальна кількість страйкуючих становила 450, у 1936 р. – 675, то у 1937 р. – 565 тис. осіб. За цим показником Польща вийшла на друге місце у світі після США [20, с. 665–667]. У Західній Україні переважали економічні страйки, акції, що проводилися проурядовими спілками, віча які організували різні політичні сили, а їх на свій рахунок записували комуністи.

УНДО скерувало своїх уповноважених, щоб стримати селян від виступу, маючи на увазі гіркий досвід попередніх “пацифікацій”. КПП вирішила взяти дійову участь у підготовці і проведенні селянського страйку, а КПЗУ – розгорнути виступ міського пролетаріату і ослабити “антирадянське спрямування”. Політичні сили взаємно звинувачували одна одну у політичних спекуляціях, зрадах і т. д. Санаційний режим придушив розрізнені виступи, декілька тисяч осіб було арештовано, деякі судові справи тягнулися аж до вересня 1939 р.

У Західній Україні “непоправимого удару” ліворадикальним силам завдано необґрунтованим розпуском з волі Й. Сталіна у 1938 р. КПП та її автономних організацій – КПЗУ і КПЗБ. Розколи і фракційна боротьба була притаманна усім політичним угрупованням, а що стосується комуністичного руху, то він зазнав “удару від своїх” методом властивим більшовицькій тоталітарній системі. У своїй діяльності КПЗУ, яка формально перебувала у складі КПП з 1925 р., а фактично була складовою (закордонним філіалом) КП(б)У УСРР, заперечувала право українського населення Східної Галичини і Західної Волині на власний національний розвиток. У своїй діяльності КПЗУ різко виступала проти окупації Західної України Другою Річчю Посполитою, прагнучи включити її до складу СРСР і вела постійну боротьбу проти українських національно-демократичних партій та організацій, особливо націоналістичних. Кількість її членів була незначною, сягнувши на початок 1930-х рр. максимуму – 3,5 тис. осіб. Комуністичний рух намагався претендувати на ознаки масовості, як це мали українські національно-демократичні сили. Історичний досвід міжвоєнного періоду свідчить про те, що захоплення ліворадикальними ідеями призвело до напруження в міжнаціональних відносинах і підготувало ґрунт до майбутнього поширення впливу Москви, формування “п'ятої колони”, спекуляціях на ідеалах “соціальної рівності”.

Список використаних джерел

1. Алексієвець Л. М. Польща: утвердження незалежної держави. 1918–1926 / Л. М. Алексієвець. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 448 с.
2. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.) / М. Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
3. Качараба С. П. Еміграція з Західної України 1919–1939 / С. П. Качараба. – Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І.Франка, 2003. – 416 с.
4. Красівський О. Галичина у першій чверті XX ст.: Проблеми польсько-українських стосунків / О. Красівський. – Львів, 416 с.
5. Малярчук О. М. Тоталітаризм проти західноукраїнського села / О. М. Малярчук. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. – 228 с.
6. Смолей В. Польське цивільне і військове аграрне осадництво у Західній Україні: історико-правовий контекст (1919–1939 рр.) / В. Смолей. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 112 с.
7. Лилик С. Селянське питання в діяльності КПЗУ. Актуальні проблеми історії КПЗУ. До 70-річчя створення партії / С. Лилик. – Львів: Світ, 1990. – 312 с.
8. Панчук М. "Білі плями" героїчного літопису: із історії Комуністичної Партії Західної України / М. Панчук. – К.: Політвидав України, 1989. – 129 с.
9. З історії західноукраїнських земель / [Васюта М. І., Карпенко О. Ю., Ковальчук Г. І. та ін.]; під ред. І. П. Крип'якевича. – К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1957. – Вип. I. – 172 с.
10. Зайцев О. Націоналізм і релігія: Греко-католицька церква та український націоналістичний рух на Галичині (1920–1930 рр.) / О. Зайцев, О. Баган, В. Стефанів. – Львів, 2011. – 450 с.
11. З історії західноукраїнських земель / [Васюта М. І., Карпенко О. Ю., Ковальчук Г. І. та ін.]; під ред. І. П. Крип'якевича. – К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1957. – Вип. I. – 172 с.
12. Макух І. На народній службі / І. Макух. – К.: Основні цінності, 2001. – 325 с.
13. Ленкавський С. Український націоналізм. Твори. – Т. 1: [за ред. О. Сича] / С. Ленкавський. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 600 с.
14. Пиріг М. Ліворадикальні сили у саботажницьких акціях 1930 року та їх наслідки / М. Пиріг // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія /. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – Вип. 2. – С. 77–83.
15. Політична ситуація на Західній Україні та завдання КПЗУ (Тези IV-го Пленуму ЦК КПЗУ і резолюція ЦК КПЗУ 3 грудня 1930 р.). – Львів: Вид-во Центрального Комітету К.П.З.У., 1930. – 62 с.
16. ЦДІАЛ України, ф. 344, оп. 1, спр. 78, 100 арк.
17. Шумейко І. М. Комуністична партія Західної України у боротьбі за народний фронт. – Львів / І. М. Шумейко, П. М. Яцків. – Львів: Вид-во при Львівському держ. ун-ті вид-чо об'єднання "Вища школа", 1985. – 167 с.
18. Під прапором Жовтня. Вплив Великої Жовтневої соціалістичної революції на піднесення революційного руху на Західній Україні (1919–1939). Документи і матеріали. – Львів, 1966. – 490 с.
19. Проти фашизму та війни. Антифашистський конгрес діачів культури у Львові у 1936 р.: Зб. док. і матеріалів. – К., 1984. – 480 с.
20. З історії революційного руху у Львові (1917–1933): документи і матеріали. – Львів: Книжково-журнальне видавництво, 1957. – 795 с.

Руслан Гусак**ЛЕВОРАДИКАЛЬНОЕ ДВИЖЕНИЕ ВОСТОЧНОЙ ГАЛИЧИНЫ И ЗАПАДНОЙ ВОЛЫНИ МЕЖВОЕННОГО ПЕРИОДА**

В статье раскрыта почва для распространения влияния Москвы на Запад, стремление поставить в свою зависимость, спекулируя на общественно-политических и социально-экономических проблемах западных украинцев. На смену российской имперской политике "защиты православных славян" пришла новая доктрина, адаптированная к новым международным реалиям – "социальной справедливости". Коммунистическая идеология оказала определенное влияние и ее жертвами стали десятки тысяч галицких патриотов.

Ключевые слова: Галичина, Волынь, коммунистическая идеология, партии, леворадикальное движение.

Ruslan Gusak**RADICAL LEFT-WING MOVEMENT OF EASTERN GALICIA AND WESTERN VOLYN OF INTER-WAR PERIOD**

The article deals with the basis of spreading Moscow influence to the West, aspirations to put in their dependence, speculating on socio-political and socio-economic problems of Western Ukrainians. Instead of Russian imperial policy of "protecting the Orthodox Slavs" came a new doctrine, adapted to the new international realities – "social justice". Communist ideology had some influence and its victims were tens of thousands of Galician patriots.

Key words: Galicia, Volyn, communist ideology, parties, radical left-wing movement.